

Välfärdens förändringar – fattigdomens historia i ny bok

Recension av boken: Fattigdom, arbete & fostran. Välfärd i dåtidens Sverige

Författare: Kerstin Holmlund

Förlag: Boréa bokförlag, Umeå, (383 sidor)

Boken är författad av Kerstin Holmlund, professor vid pedagogiska institutionen vid Umeå universitet. Den här boken är en angelägen genomgång av historisk kunskap om fattigdom i Sverige under åren 1870-1910. Förutom fattigdom och fattigdomsfrågor fokuserar boken på arbete och fostran under en period av industrialisering i Sverige. Kerstin Holmlund skriver följande i förordet till boken: *“Många menar att fattigdom inte bör hemma i vårt nutida samhälle och efterfrågar politiska insatser för att identifiera och lösa relevanta problem. Andra debattörer ser fattiga människor som en grupp med olika, men framför allt personliga problem som samhället inte anses ha ansvar för”* (s.17). Omslaget till boken föreställer Hornskroken på Södermalm i Stockholm från tidigt 1900-tal. Framställningen av innehållet bjuder in läsaren på en mycket intressant resa genom Sverige. Bokens sju kapitel är välskrivna och innehåller ett omfångsrikt bildmaterial från den tiden. Arton svart-vita bilder som föreställer olika historiska motiv från den tiden som Kerstin Holmlund behandlar i texten, gör att boken blir till ett levande historiskt dokument. De tre frågor som författaren ställer i boken är “Hur bemöttes de fattiga av det etablerade samhället? Hur löstes konflikter om betalningsansvar? Hur påverkades barnen av fattigdomen och fattigvården? Boken inleds med en prolog av professor Tapio Salonen som konstaterar att boken är högst

relevant i dagens moderna samhälle. Författaren granskar och skriver om enskilda familjers öden i historien och om hur regelverken inom fattigvården såg ut och var uppbyggda. Likaså behandlar boken såväl organisation som tillämpningar inom området. Underlaget till boken består av att författaren genomfört fyra större studier inom området. Den första studien fokuserar på femtiofem familjer i Stockholm och deras levnadsteckningar. Totalt 269 barn ingår i denna studie. I en andra studie som presenteras i boken redogörs för skolornas och institutionernas betydelse för fostran. Fattigvårdens olika regelverk diskuteras i en tredje studie medan den avslutande undersökningen fokuserar på fattigvårdsorganisationernas betydelse i Stockholm under tidsperioden. Bokens sju kapitel är intressanta och består av följande rubriker: “Fattigdom och samhälle” (1), “Tre levnadsberättelser” (2), “Fattigvård i teori och praktik” (3), “Fattigvården i Stockholm” (4), “Att fostra de fattiga” (5), “Fattigdomens orsaker och samband” (6) och “Utsatthetens mekanismer” (7). I slutet av boken finns ett värdefullt avsnitt om författarens källkritik som visar på en medvetenhet om det empiriska materialets styrkor och begränsningar. Kerstin Holmlund skriver: *“Att det empiriska materialet kring individerna i fattigvårdens arkiv framför allt är nedtecknat av personer med maktpositioner är ett problem i forskning om underklassen*

och deras livsvärldar. De källor som producerats av myndighetspersoner kan förmodas vara påverkade av fattigvårdens normer och regelverk. Kunskap om samhällsförhållanden och ett kritiskt förhållningssätt är därför betydelsefullt för att också förstå eventuella tendentiösa inslag i källorna” (s.364). Boken avslutas med en källförteckning som är värdefull för andra forskare och den historiskt intresserade. Här återfinns förutom litteraturkällor även förteckning på databaser och arkiv som man kan använda för att spåra historiska händelser och skeenden. De frågor som författaren lämnar till läsaren är intressanta och viktiga. Kan vi vår historia? Den här boken är mycket värdefull för alla som är intresserade av såväl den socialpolitiska utvecklingen i Sverige som hur människor hade det förr i tiden. Kerstin Holmlund avslutar boken med frågorna: *“Hur är det i 2000-talets samhälle? Hur agerar dagens beslutsfattare för att förhindra att svaga samhällsgrupper får ta ansvar för brister inom det offentliga området? Kan det offentliga samhället garantera en viss livs kvalitet till alla medborgare, till alla barn?”* (s.357).

Jörgen Lundälv

Docent i socialt arbete,
Göteborgs universitet